

задачі шляхом створення незалежної агенції з питань реалізації програм партнерств. В процесі розвитку ДПП важливим є визначення оптимального обсягу бюджетних засобів. Не дивлячись на те, що частка державного бюджету, що розподіляється за допомогою ДПП в розвинених країнах постійно зростає, надмірні витрати на таке фінансування є дестимулюючими для приватного бізнесу. Оптимальним вважається паритетне фінансування.

Література

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс] Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page10
2. Розпорядження Кабінету міністрів України від 17 вересня 2014 р. № 847-р. Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/847-2014-%D1%80>
3. Нікітін Ю. О. Сучасний стан та інструменти інноваційного розвитку наукових організацій НАН України / Ю.О. Нікітін, М.В. Мельник, С.О. Хвалінський // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право): наук. журн. – К.: НАУ, 2016. - №1. – 208 с. – С. 98-102.
4. Наукова та інноваційна діяльність України, 2015 рік: стат. збірн. / Відповідальний за випуск О. О. Кармазіна – К. : Державна служба статистики України, 2012. – 257 с.
5. Gross domestic expenditure on R&D (GERD) by source of funds // Eurostat [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tsc00031&language=en>
6. Дежина И.Г. Механизмы государственного финансирования науки в России / Дежина И.Г. – Москва: ИЭПП, 2006. – 130 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.iepr.ru/files/text/working_papers/99.pdf
7. Дж. Мокир. Дары Афины: исторические истоки экономики знаний / Дж. Мокир // Электронный журнал. - Экономическая социология. - Т. 13. - № 4. - Сентябрь 2012. – С. 82 – 87.

Петіна О., аспірант
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький

МОЛОДЬ У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

Соціально-трудові відносини визначають становище людини у світі праці, її спосіб життя, оточення, клімат у трудовому колективі, ефективність трудової соціалізації. Сучасний розвиток суспільства та соціально-економічної системи, зумовлені формуванням шостого технологічного укладу, спричинюють значні трансформації у соціально-трудовій сфері. Особливо модифікує всю сукупність соціально-трудових відносин виникнення мережевого сектору ринкової економіки. За таких умов розвивається інтелектуалізація, глобалізація, інформатизація, зростання іновацийномісткості виробництва та праці. Відповідно, зазначені трансформації супроводжуються зміною вимог до якості людських ресурсів, умов їх включення у відтворювальний процес, рівня соціалізації та кооперації, оскільки саме від них залежить конкурентоспроможність країни в глобальному вимірі. Особливо відчутними ці процеси є для молоді, яка

недостатньо підготовлена до сучасних реалій ринку праці. Саме тому, актуальним питанням є вивчення ключових проблем молодих громадян в соціально-трудовій сфері з метою розробки дієвого механізму взаємодії всіх учасників соціально-трудових відносин (держави, роботодавців, органів місцевої влади, громадських організацій) у сфері стабілізації зайнятості молоді. Адже активна економічна поведінка молодих людей впливає практично на всі аспекти економіки регіону та країни, і є одним із найважливіших джерел її розвитку.

Загальновідомо, що соціально-трудові відносини (СТВ) – це відносини між роботодавцями та найманими працівниками, які здійснюються ними безпосередньо або за участі держави. Найбільш важливими сторонами СТВ є порядок працевлаштування, оплата праці, режим та умови праці, охорона праці, гарантії збереження робочого місця, участь працівника в прийнятті рішень, дієвість функціонування колективно-договірних механізмів, рівень поваги до людської честі та гідності працівника з боку керівництва тощо. Крім того, СТВ є важливою складовою системи суспільних відносин, оскільки якість СТВ в значній мірі впливає на самопочуття громадян та загальну атмосферу в суспільстві. А у деяких випадках трудові конфлікти здатні суттєво дестабілізувати суспільно-політичну ситуацію в країні.

Існують основні категорії та поняття, що відбивають процес становлення і розвитку соціально-трудових відносин, їхні основні характеристики і якості. Для того, щоб оцінити реальне розміщення сил молодіжного сегменту у соціально-трудових відносинах, треба чітко визначити мотиви і логіку власне трудової поведінки молоді; зрозуміти сутність і перспективи розвитку нових соціально-трудових відносин, що відповідають новим соціально-економічним умовам України.

В межах нашого дослідження, згідно Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», до молоді відносимо осіб віком від 15 до 34 років.

В першу чергу, варто зазначити, що в ієрархії життєвих пріоритетів молоді України, цінності, пов'язані з професійною зайнятістю, посідають доволі високе місце, що знаходить своє підтвердження в результатах новітнього репрезентативного вибіркового обстеження молодіжних контингентів («Молодь України-2015»). Так, пріоритети, пов'язані з роботою – пошуком та/або досягненням певних результатів у ній входять в трійку найважливіших, і в свою чергу, відзначені 44-ма % респондентів. Але, на жаль, соціально-економічна нестабільність у нашій країні призвела до того, що молоді люди, які формують її майбутній потенціал, сьогодні складають найбільш уразливу групу, яка має значні труднощі в процесі переходу від освіти до самостійного трудового життя.

Насамперед, це проявляється у тому, що для нашої країни безсумнівно актуальним є такий тип (характеристика) соціально-трудових відносин як дискримінація за ознакою віку (тобто, обмеження прав суб'єктів соціально-трудових відносин, яке перешкоджає їхньому доступу до рівних можливостей на ринку праці). Проблема в тому, що саме у молодому віці людина не має достатніх знань та досвіду, вона тільки здобуває їх; молодь виходить з-під батьківської опіки й у більшості випадків існує на власні заробітки або державну допомогу. В той же час, молоді люди найчастіше першими потрапляють під скорочення при реорганізації підприємств або стають безробітними відразу ж після закінчення навчального закладу.

Враховуючи все вищевикладене вважаємо за доцільне розглядати два блоки проблем: проблеми зайнятості молоді та проблеми організації й оплати праці, які, виступають власне центром соціально-трудових відносин.

Відтак, внаслідок високої соціальної напруженості у країні за останні 2 роки поступово набирають силу такі негативні тенденції на молодіжному ринку праці, як: зниження рівня економічної активності молоді, зниження рівня зайнятості молоді і зростання рівня молодіжного безробіття.

Так, за даними Державної служби статистики України, у 2015 році налічувалося 6789,1 тис. економічно активних осіб віком 15–34 роки (у тому числі 5887,9 тис. зайнятих і 901,2 тис. безробітних), що становить 37,5% загальної чисельності економічно активного населення працездатного віку (для порівняння у 2012 році цей показник становив 38,1%). Рівень економічної активності традиційно є найнижчим для молоді 15-24 років і становив у 2015 р. 36,3%.

Загалом скорочення частки молодих людей віком до 24 років у складі робочої сили притаманне європейським країнам ще з середини 1990-х років. Проте показники економічної активності їх українських однолітків значно нижчі, ніж у багатьох країнах з ринковою економікою, а також у тих, що лише переходять до неї. Це пояснюється як традиційно тривалим в Україні періодом здобуття середньої та вищої освіти, так і поширенням зайнятості в натуральному господарстві. Найвищий рівень економічної активності закономірно спостерігається серед 30-34-річних (83,4% у 2015 р.), оскільки молодь цього віку вже завершила процес здобуття освіти та вийшла на ринок праці.

Порівняно з попередніми роками, коли спостерігалася певна стабільність рівня зайнятості, у 2015 році відбулося його зниження серед молоді всіх вікових груп. Зокрема, рівень зайнятості молоді віком 15–24 роки відносно загальної кількості населення відповідної вікової групи скоротився з 32,5% у 2013 р. до 28,2% у 2015 р., віком 25–29 років – з 73,8% до 71,8%, віком 30–35 років – з 79,8% до 74,3%.

Викликає занепокоєння відчутне зниження рівня зайнятості серед осіб віком 15-24 роки за останнє десятиліття. Низький рівень зайнятості таких осіб обумовлений тим, що молодь у такому віці навчається та не має стійких конкурентних переваг на ринку праці.

Варто зазначити, що зниження рівня зайнятості молоді відбувається на фоні негативних тенденцій на ринку праці по всій країні: зменшення чисельності зайнятого населення, скорочення чисельності працівників, переведення працівників на неповний робочий день, скорочення кількості вакансій, заявлених роботодавцями. Якщо порівнювати рівень зайнятості української молоді віком 15–24 роки з рівнем зайнятості молоді відповідної вікової групи в країнах Євросоюзу, то рівень зайнятості молодих людей в Україні у 2014 р. був нижчим (29,5%), ніж в країнах ЄС (32,5%).

Аналіз статистичних даних свідчить, що головною ознакою становища молоді України на ринку праці протягом останніх років є диспропорція між пропозицією та попитом на робочу силу. Як бачимо, існує значний розрив між рівнями економічної активності та зайнятості молоді, що свідчить про наявність надлишку молодіжної робочої сили на ринку праці.

Ще однією негативною тенденцією є те, що останніми роками спостерігалася збільшення рівня участі молоді, яка має складнощі з пошуком

першого робочого місця, у неформальному ринку праці. Молодь доволі часто погоджується на роботу, яка не відповідає її фаховій та здобутій освіті, не має соціальних гарантій, а також характеризується гіршими умовами праці та більш низьким рівнем заробітної плати порівняно з офіційним сектором.

За даними Державної служби статистики України, у 2015 році зріс рівень участі населення (особливо молоді) у неформальному секторі економіки. Найвищий її рівень (36,1%) був характерним для осіб віком 15–24 роки, що обумовлено насамперед можливостями отримання молоддю додаткового заробітку під час здобуття освіти. Також простежується, що зі збільшенням віку зменшується участь молоді у неформальному секторі економіки (25–29 років – 26,8%, 30–34 роки – 25,0%).

Гострою для молоді є і проблема вимушеної незайнятості, що призвело до формування численного контингенту безробітної молоді. Зростання молодіжного безробіття є типовим явищем для всіх країн Євросоюзу. За даними Євростату, рівень молодіжного безробіття у країнах Євросоюзу зростав протягом 2004–2013 рр. з 18,6% до 23,7% (на 5,1 відсоткові пункти), а у 2015 р. дещо знизився до 20,3%. В окремих країнах ЄС рівень безробіття у 2015 р. серед молоді 15–24 років у кілька разів перевищував відповідний показник в Україні: зокрема, в Греції та Іспанії – приблизно у 2,4 рази (49,8% і 48,3% відповідно), у Хорватії – у 2,1 рази (43%), на Кіпрі та в Португалії – у 1,6 рази (32,8% та 32%, відповідно). Це пояснюється низьким рівнем економічного зростання країн у кризовий період, збільшенням частки осіб з надмірною та недостатньою освітою (особливо молоді), поширенням тіньової зайнятості серед молоді.

Щодо України, то у 2015 році рівень безробіття молоді (за методологією МОП) становив 13,3% і, як завжди, був вищим за рівень безробіття серед усього населення (9,1%). Найнижчий рівень безробіття зафіксовано серед молоді віком 30–34 роки (9,7%), а найвищий – серед молоді віком 15–24 роки (22,4%), що пов'язано зі складністю працевлаштування на перше робоче місце, а також як згадувалось раніше, з відсутністю досвіду роботи та відповідних професійних навичок.

Варто наголосити на тому, що показник офіційного безробіття у нашій країні завжди був нижчим, ніж у інших європейських країнах (хоча, як і скрізь, серед молоді відсоток безробітних вищий). Якщо підходити формально, то багато людей вважаються зайнятими або не можуть претендувати на статус безробітного. До 1992 року «відкрите безробіття в Україні не існувало як соціальний феномен». Молодь гарантовано працевлаштовувалась у реальному секторі економіки.

Нинішній стан безробіття пояснюється, зокрема, неузгодженістю освіти та потреб ринку праці. Проблему ускладнено поєднанням двох чинників:

- 1) недостатня ефективність державної політики щодо дотримання стандартів соціально-трудових відносин, професійної орієнтації та соціальної підтримки молоді з низькою кваліфікацією, системи освіти та підготовки кадрів, а також розвитку підприємництва;

- 2) молоді люди у вирішенні власних проблем значною мірою зорієнтовані на допомогу «третьох осіб» (батьків, друзів, держави). Втім, зазначимо, що сподівання на державу визнається цілком законним у західних країнах.

Проблему також загострюють надзвичайно низькі заробітні плати, які

пропонуються українцю на початку кар'єрного шляху. Так, за даними досліджень Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, середня заробітна плата молодого найманого працівника у 2013 році складала 2303 грн. – 2726 грн. для чоловіків та 1784 грн. для жінок. Невисока платня, відсутність перспектив та підтримки – усе це значно звужує можливості сучасної молоді.

Саме тому, перед Україною існує загроза втрати висококваліфікованого людського капіталу, а в подальшому – серйозні демографічні диспропорції у зв'язку зі зростанням частки молоді серед потенційних мігрантів та зростання темпів депопуляції населення. Впевнені, що рівень заробітної платні є однією з головних причин виїзду української молоді за кордон.

В свою чергу, підвищенню заробітної плати сприяло б посилення соціального діалогу, який нині фактично відсутній. Важливе значення мало б оновлення Генеральної угоди, яке на сьогодні існує лише формально, а також заморожених в останні роки галузевих і регіональних угод. Без цього малоефективною є вся система колективно-договірного регулювання.

Відтак, захист молоді на ринку праці має бути основним завданням молодіжної політики, як на державному, так і на регіональному рівнях. Причому, необхідно вести роботи одразу по декільком напрямкам – стимулювати народжуваність, підвищувати рівень освіти в школах і університетах, створювати нові робочі місця для молодих спеціалістів, у наукоємних галузях виробництва.

Отже, розвиток національної економіки та підвищення її конкурентоспроможності можливі за умови розв'язання однієї з актуальних проблем – реформування сфери трудових відносин. Молодь в Україні (як і в усьому світі) залишається однією з найменш соціально захищених і найбільш вразливих категорій населення щодо позиції на ринку праці, особливо проблемним є становище молоді віком 15–24 роки. Вирішення проблем зайнятості молоді та проблем організації й оплати праці повинно бути направлене на оптимізацію та гармонізацію соціально-трудових відносин, забезпечення соціальної рівності і справедливості у суспільстві.

Будь-які зміни в країні що стосуються соціальної сфери в першу чергу залежать від того, яку політику проводить держава в цьому напрямку і наскільки ефективно законодавче регулювання з її боку. Тому політика підтримки молоді в пошуку першого робочого місця з боку держави є не лише необхідним елементом, але і обов'язковим.

Наявні проблеми молоді в трудовій сфері необхідно вирішувати комплексно, підходити до їх рішення шляхом:

1. запровадження пільг роботодавцям, які інвестують кошти в систему професійної освіти, надають робочі місця для виробничої практики та приймають на роботу випускників навчальних закладів;
2. введення ефективних механізмів працевлаштування випускників на перше робоче місце;
3. приведення ринку освітніх послуг у відповідність до потреб розвитку трудового потенціалу шляхом визначення пріоритетних напрямів підготовки фахівців згідно з потребами національної і регіональних економік;
4. активного залучення роботодавців до процесу підготовки кадрів різного освітньо-кваліфікаційного рівня;
5. удосконалення системи діяльності закладів професійного навчання, служб

профорієнтації й зайнятості;

6. сприяння обмеженості молодіжної зайнятості у неформальному секторі економіки, а також попередження дискримінації молоді на ринку праці та зростання її безробіття;

7. стимулювання роботодавців до створення нових робочих місць; стимулювання молодіжного підприємництва;

8. удосконалення освітньої діяльності сучасних навчальних закладів задля забезпечення якості надання освітніх послуг;

9. підтримка політики соціального партнерства, коли безробітну молодь заохочують створювати власну справу, надаючи пільги при реєстрації, мікрокредитуванні та забезпечуючи навчання підприємницькій справі та ін.

Важливе значення має створення умов, що сприяють залученню й закріпленню молодих фахівців на виробництві, а саме: гідна заробітна плата й своєчасність її виплати, наявність соціальних гарантій працівнику, можливість просування по службі, рішення житлового питання, прояв ініціативи при проведенні виробничої практики студентів на підприємствах, відродження традицій наставництва на виробництві. Необхідно визнати сферу молодіжної зайнятості пріоритетною складовою соціальної політики держави, тому що молодь – найбільший стратегічний ресурс країни.

Пивоварчук Л. В., асистент
Національний університет водного господарства і природокористування
м. Рівне

ОЦІНКА ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ ДЕРЖАВИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Індикатором загального соціального стану країни є демографічна ситуація. За даними державної служби статистики, менш ніж за 20 років чисельність населення України зменшилася на понад 6,5 млн. осіб: з 52 114 400 осіб – 1994р. та 42844900 на початок 2016 року. Стан здоров'я населення України оцінюється як незадовільний, що пов'язано з високим рівнем смертності, низьким рівнем очікуваної тривалості життя і тривалості здорового життя, відсутністю ознак подолання епідемії туберкульозу і ВІЛ/СНІДу.

За визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я, сучасна система охорони здоров'я повинна забезпечувати доступність медичних послуг для тих, хто найбільше їх потребує, характеризуватися високою якістю і безпечністю медичних послуг, забезпечувати максимально можливі результати для здоров'я, при цьому враховувати раціональне використання ресурсів системи охорони здоров'я. За умови ефективної організації системи охорони здоров'я можна забезпечити зменшення рівня смертності у віці 75 років на 23 % у чоловіків і на 32 % у жінок [1, с. 10]

Практика, що склалася в Україні, свідчить про відсутність розмежування закладів охорони здоров'я, в яких надається медична допомога різних рівнів, що має не тільки організаційні та економічні наслідки, але й негативно впливає на